148900 ـ مسافری که جهت قبله را نمی‌داند چطور نماز بخواند؟

سوال

های شما به سوالاتی درباره‌ی نماز مسافر و جهت نماز در سفر را خواندم. ولی ما وقتی در حال مسافرت هستیم معمولا برای پیدا کردن مسلمانی که از وی جهت قبله را بپرسیم به مشکل برمی‌خوریم، و من خیلی تلاش کردم از جهت نما استفاده کنم اما نتوانستم و با این وجود سعی می‌کنم از آن کمک بگیرم. در این حالت آیا جایز است که از ترس فوت شدن نماز به هر سمتی نماز بخوانیم و سپس در وقتی دیگر آن نماز را دوباره بخوانیم، در حالی که می‌دانیم خداوند همه‌ی زمین را مسجد قرار داده است؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

اولا:

میان علما در این باره اختلافی نیست که رو کردن به قبله یکی از شروط درستی نماز است و با ترک این شرط ـ در صورت توانایی ـ نماز باطل می‌شود. البته حالت‌هایی وجود دارد که شرط رو کردن به قبله ساقط می‌گردد و در پاسخ به سوال شماره‌ی (65853) برخی از این شروط را بیان کردیم.

اگر شخص مسلمان در جایی بود که نتوانست قبله را تشخیص دهد به همان سمتی نماز می‌خواند که احتمال بیشتری می‌دهد قبله باشد و لازم نیست بعدا دوباره آن نماز را تکرار کند، بلکه نمازش صحیح است و چیزی بر گردن وی نیست.

در حدیث جابر ـ رضی الله عنه ـ آمده که گفت: همراه با رسول الله ـ صلی الله علیه وسلم ـ در سفر یا سریه‌ای بودیم پس هوا ابری شد. در جستجوی قبله برآمدیم و درباره‌ای آن دچار اختلاف شدیم و هر یک از ما به سمتی نماز خواند و هر یک از ما در برابر خود خطی کشیدیم تا محل خود [و سمتی که نماز خوانده بودیم] را بدانیم. هنگام صبح نگاه کردیم و متوجه شدیم به سمتی غیر از قبله نماز خوانده‌ایم. این را به رسول الله ـ صلی الله علیه وسلم ـ گفتیم؛ اما ایشان دستور نداد که نمازمان را تکرار کنیم و فرمود: نمازتان درست است به روایت دارقطنی و حاکم و بیهقی. آلبانی این روایت را به دلیل شواهد آن در إرواء الغلیل (۲۹۱) حسن دانسته است.

از شیخ بن باز ـ رحمه الله ـ درباره‌ی حکم نماز کسی که پس از تلاش برای تشخیص قبله به سمتی غیر از قبله نماز بخواند

پرسیدند. ایشان گفتند:

«اگر مسلمان در سفر بود یا در سرزمینی بود که کسی را نیافت تا جهت قبله را از او بپرسد، در صورتی که برای یافتن قبله تلاش خود را بکند، حتی اگر به سمت دیگری نماز بخواند نمازش صحیح است.

اما اگر در سرزمین مسلمانان باشد نمازش صحیح نیست زیرا می‌تواند کسی را بیابد که جهت قبله را از او بپرسد، همانطور که می‌تواند از طریق مساجد جهت قبله را بیابد» مجموع الفتاوی (۱۰/ ۴۲۰).

ثانیا:

راه‌های زیادی برای تشخیص جهت قبله وجود دارد؛ بنابراین اگر مسلمان قصد مسافرت دارد و می‌داند به جایی خواهد رفت که نمی‌تواند جهت قبله را تشخیص دهد و مسلمانی نیست که از او بپرسد باید مطمئن شود که راه‌هایی برای تشخیص قبله را می‌داند، و امروزه روش‌های بسیاری برای آن موجود است، از طریق استفاده از جهت نما یا برخی از ساعت‌ها که شامل برنامه‌هایی برای تشخیص قبله هستند که برخی توسط خورشید و برخی توسط ماه جهت قبله را مشخص می‌کنند. [در حال حاضر برخی برنامه‌های گوشی‌های هوشمند این قابلیت را دارا هستند].

مسلمان باید آنچه را برای صحیح بودن نمازش لازم است فرا گیرد.

والله اعلم